

Kohtulahendite kogumik

KOHTUJURISTI ETTEPANEK
NILS WAHL
esitatud 22. märtsil 2018¹

Liidetud kohtuasjad C-96/16 ja C-94/17

Banco Santander SA

versus

**Mahamadou Demba,
Mercedes Godoy Bonet**

(eelotsusetaotlus, mille on esitanud Juzgado de Primera Instancia n° 38 de Barcelona (Barcelona esimese astme kohus nr 38, Hispaania))

ja

Rafael Ramón Escobedo Cortés

versus

Banco de Sabadell SA

(eelotsusetaotlus, mille on esitanud Tribunal Supremo (Hispaania kõrgeim kohus))

Eelotsusetaotlus – Direktiiv 93/13/EMÜ – Tarbijalepingud – Ebaõiglased tingimused – Nõude loovutamine – Tagasiostu eesõiguse puudumine – Kriteeriumid, mille alusel hinnata, kas viivitusintressi kindlaksmääramist puudutav lepingutingimus on ebaõiglane – Ebaõiglase tingimuse tagajärjed

Sissejuhatus

1. Mõlemad käesoleval juhul Hispaania kohtutelt saabunud eelotsusetaotlused on esitatud teatavate krediidasutuste ning tarbijate vahelistes kohtuvaidlustes, mis puudutavad nende vahel sõlmitud laenulepingute täitmist.

2. Need kohtuasjad on eeskätt seotud küsimusega, kas liidu õigusega, iseäranis direktiiviga 93/13/EMÜ², on kooskõlas siseriikliku kohtupraktika suundumus, mille kohaselt esiteks eeldatakse, et tarbijakrediidilepingute eraldi kokku leppimata tingimused, milles määratakse kindlaks tavalisest intressimäärast (laenuintressimäärast) enam kui kahe protsendipunkti võrra kõrgem viivitusintressi määr, on ebaõiglased, ning teiseks kaasnevad sellega teatavad tagajärjed nii asjaõigusliku tagatiseta laenude kui ka hüpoteeklaenude puhul. Sellisele seisukohale on Tribunal Supremo (Hispaania kõrgeim kohus) asunud mitmes kohtuotsuses³, mis on tehtud pärast seda, kui Euroopa Kohus tegi kohtuotsused kohtuasjades Aziz⁴ ja Unicaja Banco SA⁵.

1 Algkeel: prantsuse.

2 Nõukogu 5. aprilli 1993. aasta direktiiv ebaõiglaste tingimuste kohta tarbijalepingutes (EÜT 1993, L 95, lk 29, ELT eriväljaanne 15/02, lk 288), mida on muudetud Euroopa Parlamendi ja nõukogu 25. oktoobri 2011. aasta direktiiviga 2011/83/EL (ELT 2011, L 304, lk 64)(edaspidi „direktiiv 93/13“).

3 Need asjaõigusliku tagatiseta laenusid puudutavad kohtuotsused on tehtud vastavalt 22. aprillil ning 7. ja 8. septembril 2015. aastal. Hüpoteeklaenude kohta on Tribunal Supremo teinud otsused 23. detsembril 2015. aastal ning 18. veebruaril ja 3. juunil 2016. aastal.

4 14. märtsi 2013. aasta kohtuotsus Aziz (C-415/11, EU:C:2013:164).

5 21. jaanuari 2015. aasta kohtuotsus Unicaja Banco ja Caixabank (C-482/13, C-484/13, C-485/13 ja C-487/13, EU:C:2015:21).

Õiguslik raamistik

Liidu õigus

3. Direktiivi 93/13 artikli 1 lõikes 2 on sätestatud, et „[l]epingutingimused, mis põhinevad kohustuslikel põhikirjasätetel või õigusnormidel [...] ei kuulu [selle] direktiivi reguleerimisalasse“.

4. Direktiivi 93/13 artikli 3 lõiked 1 ja 3 on sõnastatud järgmiselt:

„1. Lepingutingimus, mille suhtes ei ole eraldi kokku lepitud, loetakse ebaõiglaseks, kui see on vastuolus heauskuse tingimusega ning kutsub esile lepinguosaliste lepingust tulenevate õiguste ja kohustuste olulise tasakaalustamatuse, mis kahjustab tarbijat.

[...]

3. Lisa sisaldab soovituslikku ja mittetäielikku loetelu tingimustest, mida võib pidada ebaõiglasteks.“

5. Selle direktiivi artikli 4 lõikes 1 on nähtud ette:

„Ilma et see piiraks artikli 7 kohaldamist, võetakse lepingutingimuse hindamisel arvesse lepingu sõlmimise objektiks oleva kauba või teenuse laad ning viidatakse lepingu sõlmimisel kõigile sellega kaasnevatele asjaoludele ning kõigile teistele kõnealuse või muu lepingu tingimustele, millest see sõltub.“

6. Kõnealuse direktiivi artikli 6 lõikes 1 on sätestatud:

„Liikmesriigid sätestavad, et ebaõiglased tingimused lepingus, mille ettevõtja on oma siseriiklike õigusaktide alusel tarbijaga sõlminud, ei ole tarbijale siduvad ning leping on kõnealustel tingimustel lepinguosalistele jätkuvalt siduv ainult juhul, kui seda on võimalik jätkata nii, et see sisaldab ebaõiglasi tingimusi.“

7. Direktiivi 93/13 artikli 7 lõikes 1 on sätestatud:

„Liikmesriigid tagavad, et tarbijate ja konkurentide huvides oleksid olemas piisavad ja tõhusad vahendid, et lõpetada ebaõiglaste tingimuste seadmine lepingutes, mis müüjad või teenuste osutajad tarbijatega sõlmivad.“

8. Selle direktiivi artiklis 8 on nähtud ette:

„Liikmesriigid võivad käesoleva direktiivi reguleerimisalal vastu võtta või säilitada asutamislepingule vastavad rangemad sätted, et tagada tarbijate kaitstuse kõrgem tase.“

9. Selle direktiivi artiklis 8a on sätestatud:

„1. Kui liikmesriik võtab vastu sätted vastavalt artiklile 8, teavitab ta sellest ning kõikidest edasistest muudatustest komisjoni, eelkõige kui kõnealused sätted:

[...]

– sisaldavad loetelu ebaõiglaseks peetavatest lepingutingimustest.

2. Komisjon tagab, et lõikes 1 osutatud teave on tarbijatele ja kauplejatele kergesti kättesaadav, muu hulgas spetsiaalsel veebilehel.

[...]“

Hispaania õigus

Ebaõiglasi lepingutingimusi puudutavad sätted

10. Kuninga 16. novembri 2007. aasta seadusandliku dekreediga 1/2007 (Real Decreto Legislativo 1/2007) heaks kiidetud tarbija- ja kasutajakaitse üldseaduse ja teiste täiendavate seaduste (konsolideeritud versioon) (texto refundido de la Ley General para la Defensa de los Consumidores y Usuarios y otras leyes complementarias)⁶ põhikohtuasjade asjaoludele kohaldatava redaktsiooni artikli 82 lõikes 1 on sätestatud:

„Ebaõiglasteks tingimusteks loetakse kõik lepingutingimused, mille suhtes ei ole eraldi kokku lepitud, ja kõik tavad, millega ei ole sõnaselgelt nõustunud, mis on vastuolus heausksuse nõudega ja kutsuvad esile lepinguosaliste lepingust tulenevate õiguste ja kohustuste olulise tasakaalustamatuse, mis kahjustab tarbijat ja kasutajat.“

11. Kuninga seadusandliku dekreeidi 1/2007 artikkel 83 näeb ette:

„1. Ebaõiglased tingimused on algusest peale tühised ja loetakse, et leping ei ole neid kunagi sisaldanud.

2. Lepingu osa, mida tühisus mõjutab, muudetakse vastavalt tsiviilseadustiku (Código Civil) artiklile 1258 ja hea usu põhimõttele.

Selleks täiendab kohus, kes kõnealused tingimused tühiseks tunnistab, lepingut ja kasutab vahendaja õigusi poolte õiguste ja kohustuste suhtes, kui leping jääb püsima, ning selle kehtetuse tagajärgede suhtes, kui tarbijale ja kasutajale on tekkinud oluline kahju. Ainult juhul, kui jõusse jäänud tingimused tekitavad poolte ebavõrdsuse, mida ei saa tasakaalustada, võib kohus tunnistada lepingu tühiseks.“

Nõude loovutamist puudutavad sätted

12. Tsiviilseadustiku (Código Civil) artiklis 1535, mis reguleerib võlgniku õigust nõude loovutamise korral oma võlg tagasi osta, on sätestatud:

„Vaidlusaluse võlanõude loovutamise korral on võlgnikul õigus nõue kustutada, tasudes omandajale tema makstud hinna, hüvitades talle tekitatud kulud ja makstes hinna intressid alates selle maksmise kuupäevast.

Vaidlusaluseks loetakse võlanõuet alates selle kohta esitatud nõudele vastamisest.

Võlgnik võib seda õigust kasutada üheksa päeva jooksul alates päevast, millal omandaja nõuab temalt maksmist.“

13. Kohtumenetlustes reguleerivad nõude loovutanud võlausaldaja asendamist nõude omandajaga 7. jaanuari 2000. aasta tsiviilkohtumenetluse seadustiku (Ley 1/2000 de Enjuiciamiento Civil, edaspidi „tsiviilkohtumenetluse seadustik“) artiklid 17 ja 540, kusjuures artiklit 17 kohaldatakse kohtuasja sisulisel läbivaatamisel ning artiklit 540 täitemenetlustes.

⁶ BOE nr 287, 30.11.2007, lk 49181.

Viivitusintressi kindlaksmääramist puudutavad sätted

14. Tsiviilseadustiku (Código Civil) artiklis 1108 on sätestatud:

„Kui kohustus seisneb rahasumma tasumises ning võlgnik viivitab tasumisega, kohaldatakse kahju hüvitamiseks intressi, mille määr on kokkulepitud intressimäär või selle puudumisel seadusest tulenev intressimäär, kui pole sätestatud teisiti.“

15. Hüpoteegiseaduse (Ley Hipotecaria), mida on muudetud 14. mai 2013. aasta seadusega nr 1/2013 hüpoteeklaenulepingute võlgnike kaitse tugevdamise meetmete, võla restruktureerimise ja sotsiaalrajatuse kohta (Ley 1/2013 de medidas para reforzar la protección a los deudores hipotecarios, reestructuración de deuda y alquiler social)⁷, artikli 114 lõikes 3 on sätestatud:

„Viivis eluaseme soetamiseks antud laenu või krediidi pealt, mis on tagatud sellele eluasemele seatud hüpoteegiga, ei või olla suurem kui kolmekordne seadusest tulenev intressimäär ning seda võib nõuda üksnes sissenõutava põhiosa pealt. [...]“

Põhikohtuasjad ja eelotsuse küsimused

Kohtuasi C-96/16

16. Kohtuasi C-96/16 eelotsusetaotlusest nähtub, et Mercedes Godoy Bonet ja Mahamdou Demba sõlmisid krediidasutusega Banco Santander SA kaks laenulepingut, vastavalt 2. novembril 2009 ja 22. septembril 2011, esimene neist summas 30 750 eurot tähtpäevaga 2. november 2014 ning teine summas 32 153,63 eurot tähtpäevaga 22. september 2019.

17. Nimetatud lepingute tüüptingimuste kohaselt oli laenuintressi ja viivitusintressi määraks esimese lepingu puhul vastavalt 8,50 % ja 18,50 % ning teise lepingu puhul 11,20 % ja 23,70 %.

18. Kuivõrd M. Demba ja M. Godoy Bonet lõpetasid Banco Santanderile kõnealustes laenulepingutes sätestatud igakuiste maksete tasumise, teatas krediidasutus lepingute ennetähtaegsest lõpetamisest vastavalt nende lepingute tüüptingimuste punktile 8 ning esitas eelotsusetaotluse esitanud kohtule M. Demba ja M. Godoy Bonet vastu oleva, kokku 53 664,14 euro suuruse nõude täitmise avalduse.

19. Kuigi tüüptingimustes ei olnud sellist võimalust ette nähtud, loovutas Banco Santander selle nõude tsiviilseadustiku artiklite 1112 ja 1255 alusel 16. juunil 2015 notariaalse kokkuleppega 3215,72 euro eest kolmandale isikule.

20. See kolmas isik esitas taotluse astuda Banco Santanderi asemele viimase poolt eelotsusetaotluse esitanud kohtus algatatud täitemenetluses.

21. Sellel kohtul on tekkinud küsimus, kas M. Godoy Bonet'l ja M. Dembal on õigus oma võlg tagasi osta ning seeläbi see kustutada, tasudes nimetatud kolmandale isikule summa, mille viimane maksis kõnealuse nõude loovutamise eest, koos asjasse puutuvate intresside, tasude ja kulude summaga (edaspidi „tagasiostuõigus“).

⁷ BOE nr 116, 15.5.2013, lk 36373.

22. Nimetatud kohus väljendab iseäranis kahtlust, kas liidu õigusega ja eriti direktiiviga 93/13 on kooskõlas äritava, mis seisneb selles, et ettevõtja loovutab või ostab lepingus vastavasisulise kokkuleppe puudumisel nõude väikese hinna eest, ilma et võlgnikku oleks sellisest nõude loovutamisest eelnevalt teavitatud või et ta oleks selleks andnud oma nõusoleku ning andmata talle võimalust oma võlg tagasi osta ja seeläbi see kustutada, tasudes nõude omandajale summa, mille viimane kõnealuse nõude loovutamise eest maksis, koos asjasse puutuvate kaasnevate tasudega.

23. Lisaks on eelotsusetaotluse esitanud kohtul tekkinud küsimus, millest lähtudes tuleb hinnata, kas need kohaldatava viivitusintressi määra kindlaksmääramist puudutavad tüüptingimused on ebaõiglased ning millised tagajärjed sellise ebaõiglase olemusega kaasnevad.

24. Sellega seoses rõhutab nimetatud kohus, et Tribunal Supremo varasema praktika kohaselt tuleb tarbijaga sõlmitud asjaõigusliku tagatiseta laenulepingu eraldi kokku leppimata tingimust, millega määratakse kindlaks viivitusintressi määr, käsitada ebaõiglasena, kui määr ületab enam kui kahe protsendipunkti võrra kõnealuse lepingu poolte vahel kokku lepitud laenuintressi määra. Selle kohtupraktika kohaselt arvestatakse sellisel juhul kuni võla täieliku tasumiseni intressi laenuintressi määra järgi.

25. See kohus kahtleb aga, kas selline kohtupraktika on direktiiviga 93/13 kooskõlas. Esiteks, määratledes objektiivse ja automaatse kriteeriumi, mille alusel tuleb hinnata, kas kohaldatava viivitusintressi määra kindlaksmääramist puudutav lepingutingimus on ebaõiglane, ei võimalda see kohtupraktika liikmesriigi kohtul võtta konkreetse asja kõiki asjaolusid arvesse. Teiseks, määrates, et juhul kui viivitusintressi määra kindlaksmääramist puudutav tingimus tunnistatakse ebaõiglaseks, arvestatakse laenuintressi edasi kuni võla täieliku tasumiseni, paneb see kohtupraktika liikmesriigi kohtule ülesande muuta lepingu sisu.

26. Neil asjaoludel otsustas Juzgado de Primera Instancia n° 38 de Barcelona (Barcelona esimese astme kohus nr 38) menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:

- „1. a) Kas liidu õigusega ja konkreetselt [Euroopa Liidu põhiõiguste harta] artikliga 38, [...] ja ELTL artikli 4 lõikega 2, artikliga 12 ja artikli 169 lõikega 1 on kooskõlas äritava loovutada või osta võlanõudeid, andmata tarbijale võimalust võlga kustutada, tasudes omandajale hinna, intressid, kulud ja menetluskulud?
- b) Kas direktiivis 93/13 sätestatud põhimõtetega ja sellest tulenevalt tõhususe põhimõttega ning selle direktiivi artikli 3 lõikega 1 ja artikli 7 lõikega 1 on kooskõlas niisugune äritava osta tarbija võlg ilma tarbija nõusoleku või teadmisseta madala hinnaga ja ilma, et seda oleks lepingus sätestatud tüüptingimusena või ebaõiglase tingimusena ja et tarbijale antaks võimalust niisuguses tehingus osaleda tagasiostu eesõigusega?
2. a) Kas tarbijate ja kasutajate kaitse tagamiseks direktiivi 93/13 ja eelkõige selle artikli 6 lõike 1 ja artikli 7 lõike 1 ja seda direktiivi rakendava ühenduse kohtupraktika kohaselt on liidu õigusega kooskõlas kehtestada üheseks kriteeriumiks see, et tarbijatega sõlmitud tagatiseta laenulepingutes on ebaõiglane selline lepingutingimus, milles ei ole kokku lepitud ja millega kehtestatakse viivis, mis on kokku lepitud laenuintressist 2 % võrra suurem?
- b) Kas tarbijate ja kasutajate kaitse tagamiseks direktiivi 93/13 ja konkreetselt selle artikli 6 lõike 1 ja artikli 7 lõike 1 ja seda direktiivi rakendava ühenduse kohtupraktika kohaselt on liidu õigusega kooskõlas kehtestada tagajärjeks, et laenuintressi arvestatakse jätkuvalt kuni võla täieliku tasumiseni?“

Kohtuasi C-94/17

27. Kohtuasja C-94/17 eelotsusetaotlusest nähtub, et Rafael Ramón Escobedo Cortés sõlmis 11. jaanuaril 1999 oma perekonnale eluaseme omandamiseks Caja de Ahorros del Mediterráneo'ga, millest sai Banco de Sabadell, igakuiste tagasimaksetega hüpoteeklaenulepingu summas 17 633,70 eurot. Selle lepingu tingimused 3 ja 3a nägid ette, et laenuintressi määr on 5,5 % aastas ja võib alates esimesest aastast muutuda. Põhikohtuasjas käsitletavate asjaolude aset leidmise ajal oli see määr 4,75 % aastas. Nimetatud lepingu 6. tingimuses oli sätestatud, et viivitusintressi määr on 25 % aastas.

28. R.R. Escobedo Cortés, olles jäänud maksmisega viivitusse, esitas pädevale Juzgado de Primera Instancia'le (esimese astme kohus, Hispaania) Banco de Sabadell'i vastu hagi, taotledes eelkõige viimati nimetatud lepingutingimuse tühistamist selle ebaõiglase olemuse tõttu.

29. Asjaomane kohus otsustas, et kõnealune lepingutingimus on ebaõiglane. Seetõttu leidis ta, et kohaldatavat viivitusintressi määra tuleb vähendada kuni hüpoteegiseaduse artikli 114 lõikes 3 sätestatud piirini, mis vastab seaduses sätestatud intressimäära kolmekordsele määrale. Audiencia Provincial de Alicante (Alicante provintsi apellatsioonikohus, Hispaania) jättis selle kohtuotsuse oma 18. septembri 2014. aasta kohtuotsusega muutmata.

30. R.R. Escobedo Cortés esitas viimati nimetatud kohtuotsuse peale eelotsusetaotluse esitanud kohtule kassatsioonkaebuse, väites, et nimetatud kohtuotsus on vastuolus direktiivi 93/13 artikli 6 lõikega 1 ja artikli 7 lõikega 1.

31. Asjaomase kohtu hinnangul tekitab kõnealune kassatsioonkaebus kahtlusi seoses sellega, kuidas tõlgendada mitmeid selle direktiivi sätteid, millele R.R. Escobedo Cortés tugineb ja mille kohaldamine on kassatsioonkaebuse lahendamise seisukohast vältimatu.

32. Neil asjaoludel otsustas Tribunal Supremo menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:

- „1. Kas direktiivi [93/13] artikliga 3 koostoimes lisa punkti 1 alapunktiga e ja artikli 4 lõikega 1 on vastuolus kohtupraktika, milles tuvastatakse, et laenulepingu tingimus, milles on sätestatud viivitusintressi määr, mis on rohkem kui 2 % suurune lisakoormus lisaks lepingus kindlaksmääratud aastase [laenu-] intressi määrale, paneb tarbijale, kes maksekohustuse täitmisel hilineb, kohustuse tasuda ebaproportsionaalselt suurt hüvitist ja on seega ebaõiglane?
2. Kas direktiivi [93/13] artikliga 3 koostoimes lisa punkti 1 alapunktiga e, artikli 4 lõikega 1, artikli 6 lõikega 1 ja artikli 7 lõikega 1 on vastuolus kohtupraktika, milles määratakse selle üle otsustamisel, kas viivitusintressi määra ette nägev laenulepingu tingimus on ebaõiglane, tingimuse ebaõiglust kontrollides kindlaks lisakoormuse, mida nimetatud intress endast [laenu-] intressi suhtes kujutab, kuna see on „ebaproportsionaalselt suur hüvitis, mida on kohustatud maksma tarbija, kes on jätnud oma kohustused täitmata“, ja sedastatakse, et ebaõiglaseks tunnistamise tagajärg peab olema nimetatud lisakoormuse täielik kaotamine, nii et kuni laenu tagasimaksmiseni tuleb tasuda ainult [laenu-] intressi?
3. Kui vastus teisele küsimusele on jaatav: kas viivitusintressi määra ette nägeva lepingutingimuse tühiseks tunnistamisel selle tingimuse ebaõigluse tõttu peab olema muid õiguslikke tagajärgi selleks, et need oleksid direktiiviga [93/13] kooskõlas, nagu näiteks intressinõude – nii [laenu-] kui ka viivitusintressi – täielik kaotamine, kui laenusaja ei täida kohustust laenumaksed lepingus ettenähtud tähtaegadel tasuda, või seadusjärgse intressi nõudmine?“

Menetlus Euroopa Kohtus

33. Euroopa Kohtu president jättis 13. juuli 2016. aasta määrusega rahuldamata Juzgado de Primera Instancia n° 38 de Barcelona (Barcelona esimese astme kohus nr 38, Hispaania) taotluse lahendada kohtuasi C-96/16 kiirendatud menetluses vastavalt Euroopa Liidu Kohtu põhikirja artiklile 23a ja Euroopa Kohtu kodukorra artikli 105 lõikele 1.

34. Euroopa Kohtu president jättis 5. aprilli 2017. aasta määrusega rahuldamata Tribunal Supremo taotluse lahendada kohtuasi C-94/17 kiirendatud menetluses vastavalt Euroopa Liidu Kohtu põhikirja artiklile 23a ja Euroopa Kohtu kodukorra artikli 105 lõikele 1.

35. Kirjalikud märkused esitasid kohtuasjas C-96/16 Banco Santander, Hispaania valitsus ja Euroopa Komisjon ning kohtuasjas C-94/17 Hispaania ja Poola valitsus ning komisjon.

36. 21. novembri 2017. aasta otsusega liideti kohtuasjad C-96/16 ja C-94/17 suulise menetluse ja kohtuotsuse tegemise huvides.

37. Kohtuistung toimus 10. jaanuaril 2018 ning sellest võtsid osa Banco Santander, Banco de Sabadell, Hispaania valitsus ja komisjon.

Analüüs

38. Eelotsusetaotluse esitanud kohtute küsimused puudutavad sisuliselt kolme aspekti, mida käsitlen järgemööda. Esiteks on neil kohtutel tekkinud küsimus selle kohta, kas liidu õigusega on kooskõlas teatav tarbija vastu nõuet omava vastava valdkonna ettevõtja nõude loovutamise äritava. Teiseks küsivad eelotsusetaotluse esitanud kohtud, kas Tribunal Supremo viimase aja kohtupraktika, mille kohaselt on viivitusintressi kindlaks määramist puudutav lepingutingimus ebaõiglane, kui see intressimäär ületab enam kui kahe protsendipunkti võrra laenulepingus sätestatud laenuintressi määra, on vastuolus liidu tarbijakaitseõigusega. Kolmandaks ja viimaseks palutakse Euroopa Kohtul võtta seisukoht küsimuses, kas juhul, kui viivitusintressi kindlaksmääramist puudutav lepingutingimus on selle kohtupraktika kohaselt ebaõiglaseks tunnistatud, võib laenuintresside arvestamist kuni võla täieliku tasumiseni jätkata.

Kohtuasja C-96/16 esimese küsimuse punktid a ja b: vaidluse esemeks oleva võla loovutamise äritava kooskõla liidu õigusega

39. Kahe esimese küsimusega kohtuasjas C-96/16 küsib eelotsusetaotluse esitanud kohus, kas liidu õiguse sätetega on kooskõlas teatav tarbija vastu nõuet omava ettevõtja nõude loovutamise või ostmise äritava mille kohaselt ilma, et sellise nõude loovutamise võimalus oleks tarbijaga sõlmitud laenulepingus ette nähtud, ilma et viimast oleks sellisest loovutamisest eelnevalt teavitatud või et ta oleks selleks oma nõusoleku andnud, ning andmata talle võimalust oma võlg tagasi osta ja seeläbi see kustutada, tasudes nõude omandajale summa, mille see maksis kõnealuse nõude loovutamise eest, koos tekitatud kuludega.

40. Nagu ka Banco Santander ja Hispaania valitsus välja toovad, näib, et nende küsimustega, mida tuleb käsitleda koos, soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus konkreetselt, et Euroopa Kohus võtaks seisukoha, kas direktiiviga 93/13⁸ on sellises olukorras vastuolus nõude loovutamist reguleerivad Hispaania õigusaktide sätted, see tähendab tsiviilseadustiku artikkel 1535 ning tsiviilkohtumenetluse seadustiku artiklid 17 ja 540.

8 Kui võrd eelotsusetaotluses nimetatud ELTL sätetes kajastatud tarbijakaitset puudutava eesmärgi poole püüeldakse teisese õiguse sätete abil, tuleks viidata just sellele direktiivile, mis on *rationae materiae* kohaldatav.

41. Eelotsusetaotluse esitanud kohtu hinnangul võib ta nende sätete kehtivuse tarbijakaitse vaatenurgast kahtluse alla seada. Sellega seoses rõhutab eelotsusetaotluse esitanud kohus, et tsiviilseadustiku artiklis 1535 on küll ette nähtud tagasiostuõigus, ent see piirdub vaid „vaidlusaluste võlanõuetega“, see tähendab nõuetega, mille osas on teatava tuvastusmenetluse raames käimas sisuline vaidlus. Niisiis ei ole selles artiklis võlgnikule ette nähtud võimalust seda õigust kasutada täitemenetluses, nagu põhikohtuasjas, või nõude loovutamisel väljaspool kohtumenetlust, mis ei taga eelotsusetaotluse esitanud kohtu hinnangul tarbijate huvide piisavat kaitset. Nimetatud kohtu hinnangul ei taga sellist kaitset ka tsiviilkohtumenetluse seadustiku artiklid 17 ja 540, mis reguleerivad kohtumenetlustes nõude loovutaja asendamist nõude omandajaga, arvestades eriti, et neis sätetes ei mainita tsiviilseadustiku artiklis 1535 sätestatud tagasiostuõigust.

42. Leian, et neile küsimustele, nagu need on eespool punktis 40 ümber sõnastatud, tuleb vastata eitavalt.

43. Direktiivi 93/13 artikli 1 lõike 1, artikli 2 punkti a ja artikli 3 lõike 1 sõnastusest ning selle direktiivi üldisest ülesehitusest tuleneb selgelt, et seda direktiivi kohaldatakse ainult „lepingutingimuste“ suhtes, välistades pelga äritava nagu põhikohtuasjas.⁹ Nagu eelotsusetaotluse esitanud kohus ka ise välja tõi, seondub käesoleval juhul vaidlusaluse nõude loovutamine *äritavaga*, mitte tarbijaga sõlmitud lepingus sisalduva *lepingutingimusega*. Selline äritava ei kuulu direktiivi 93/13 kohaldamisalasse.

44. Lisaks, ning eeldades, nagu see eelotsusetaotlusest näib tulenevat, et eelotsusetaotluse esitanud kohtu kahtlused puudutavad tegelikult seda, kas kõnealuse direktiiviga on kooskõlas Hispaania materiaaloiguse- ja menetlusnormid, mis reguleerivad nõuete loovutamist ning täpsemalt võlgniku õigust oma võlg tagasi osta, see tähendab tsiviilseadustiku artikkel 1535 ning tsiviilkohtumenetluse seadustiku artiklid 17 ja 540, kuivõrd need sätted ei võimalda võlgnikul nimetatud õigusele tugineda sellises täitemenetluses, nagu käsitletakse põhikohtuasjas¹⁰, siis ei näi neid sätteid olevat võimalik ka direktiivist 93/13 lähtudes kontrollida.

45. Selles osas piisab, kui meenutada, et vastavalt asjaomase direktiivi artikli 1 lõikele 2 ei kohaldata seda „kohustuslike õigusnormide“ suhtes, nagu tsiviilseadustiku artikkel 1535¹¹ ja tsiviilkohtumenetluse seadustiku artiklid 17 ja 540.

46. Sellega seoses näib mulle oluline ka rõhutada, et kõnealusel juhul ei muuda vaidluse esemeks oleva nõude loovutamine kuidagi võlgnikuks oleva tarbija kohustuste sisu ega mahtu. Selline nõude loovutamine, mis toimub nõude loovutajaks oleva ettevõtja ning nõude omandajaks oleva kolmanda isiku vahelise lepingu alusel – ehk lepingu alusel, mille pooleks tarbija ei ole – ei kutsu, nagu direktiivi 93/13 artikkel 3 eeldab, esile lepinguosaliste õiguste ja kohustuste olulise tasakaalustamatuse, mis kahjustab tarbijat.

47. Näib ka üsna ilmne, et selline nõuete loovutamise tava, mis vastab liikmesriikide tsiviilõiguses hästi tuntud võimalusele, ei ole käsitatav direktiivi 93/13 lisa „Tingimused, millele on viidatud artikli 3 lõikes 3“ punktis f mainitud lepingutingimusena, see tähendab tingimusena, mille eesmärk on ennekõike „võimaldada müüjal või teenuste osutajal lõpetada leping suvaõiguse alusel“. Põhikohtuasjas vaidluse all oleva nõude loovutamine erineb selgelt ka kõnealuse lisa punktis p nimetatud sätetest, kuna

9 Vt seda liiki vaidluste ning konkreetseid lepingutingimusi ja/või selliste tingimuste ebaõigluse hindamiseks liikmesriigi kohtu pädevusele seatud võimalikke piiranguid puudutavate vaidluste eristamise kohta 30. aprilli 2014. aasta kohtuotsus Barclays Bank (C-280/13, EU:C:2014:279, punktid 38–42). Sellega seoses sai Euroopa Kohus eelkõige otsustada, et ebaausa kaubandustava tuvastamine ei mõjuta otseselt seda, kas leping on direktiivi 93/13 artikli 6 lõike 1 tähenduses kehtiv (vt 15. märtsi 2012. aasta kohtuotsus Pereničová ja Perenič (C-453/10, EU:C:2012:144, punkt 46)).

10 Banco Santander ja Hispaania valitsus märgivad, et eelotsusetaotluse esitanud kohus esitas ka Tribunal Constitucional'ile (Hispaania põhiseaduskohus) taotluse nende sätete põhiseadusele vastavuse kontrollimiseks, mis aga Euroopa Kohtule antud teabe kohaselt tagasi lükati.

11 Vt selle kohta 5. juuli 2016. aasta kohtumäärus Banco Popular Español ja PL Salvador (C-7/16, ei avaldata, EU:C:2016:523, punktid 19–27), mis käsitles nimelt seda sätet.

see ei saa „tarbija nõusolekuta [...] vähendada tarbijale antavaid garantiisid“¹². Sellisel nõude loovutamisel ei ole võlgniku seisukohast tegelikult mingisugust mõju. Eelotsusetaotluse esitanud kohtu poolt välja toodud asjaolul, et nõue loovutatakse spekulatiivsetel eesmärkidel tegutsevatele „vereimejalikele fondidele“ algse nõudega võrreldes palju madalama või lausa naeruväärse hinna eest, ei seonu tarbija lepingulise kohustuse olemusega¹³.

48. Kõiki eeltoodud kaalutlusi arvesse võttes teen ettepaneku vastata kohtuasja C-96/16 esimese eelotsuse küsimuse punktidele a ja b, et direktiiviga 93/13 ei ole vastuolus ettevõtja äritava, mis seisneb käesoleval juhul kirjeldatuga sarnaste nõuete loovutamises või ostmises, andmata võlgnikule võimalust võlga kustutada, tasudes omandajale nõude loovutamise eest makstud summa, intressid, kulud ja menetluskulud.

Kohtuasja C-96/16 teise küsimuse punkt a ja kohtuasja C-94/17 esimene küsimus: Tribunal Supremo kohtupraktika kooskõla direktiiviga 93/13

49. Kohtuasja C-96/16 teise küsimuse punktiga a ning kohtuasja C-94/17 esimese küsimusega paluvad eelotsusetaotluse esitanud kohtud peaausjalikult selgitada, kas direktiiviga 93/13 on vastuolus selline liikmesriigi kohtupraktika, antud juhul Tribunal Supremo praktika, mille kohaselt tuleb ebaõiglaseks tunnistada kõik laenulepingu – kohtuasjas C-96/16 asjaõigusliku tagatiseta laenulepingu ja kohtuasjas C-94/17 hüpoteeklaenulepingu – eraldi kokku leppimata tingimused, milles sätestatakse viivitusintressi määr, mis ületab enam kui kahe protsendipunkti võrra selles lepingus ette nähtud laenuintressi määra.

Vastuvõetavus

50. Näib kohane esitada mõned esialgsed tähelepanekud, mis seonduvad Tribunal Supremo kohtupraktika ja direktiivi 93/13 kooskõla puudutavate küsimuste vastuvõetavusega, kuivõrd selle vastuvõetavuse on vaidlustanud kohtuasjas C-96/16 Banco Santander ja Hispaania valitsus ning kohtuasjas C-94/17 Banco de Sabadell, väites, et kõnealune küsimus käsitleb hüpoteetilist olukorda.

51. Kohtuasjas C-96/16 on Banco Santander ja Hispaania valitsus seisukohal, et näib ilmne, et eelotsusetaotluse esitanud kohus on juba asunud seisukohale, et põhikohtuasjas käsitletavad viivitusintresside kindlaksmääramist puudutavad lepingutingimused tuleb tunnistada ebaõiglasteks (mis muudab esitatud küsimuse üleauseks). Kohtuasjas C-94/17 on Banco de Sabadell esitanud väga sarnase vastuväite. Ta täpsustab, et eelotsusetaotluse esitanud kohtule esitatud kassatsioonkaebus ei puudutanud *kriteeriumi*, mille järgi hinnati, kas vaidlusalune lepingutingimus on ebaõiglane, vaid seondu ainult sellega, millised on ebaõiglase tingimuse *tagajärjed*. Ta lisab sellega seoses, et apellatsioonikohus tuvastas, et kõnealune lepingutingimus on ebaõiglane, viitamata esimese eelotsuse küsimuse esemeks olevale Tribunal Supremo kohtupraktikale, kuna nimetatud kohtuotsus tehti enne selle kohtupraktika kujunemist. Sellest tulenevalt ei saaks eelotsusetaotluse esitanud kohus selles osas apellatsiooniastmes tehtud kohtuotsust tühistada, isegi kui Euroopa Kohus peaks leidma, et liidu õigus sellist kohtupraktikat ei luba.

12 Selles kontekstis on samuti huvitav viidata Euroopa Parlamendi ja nõukogu 23. aprilli 2008. aasta direktiivi 2008/48/EÜ, mis käsitleb tarbijakrediitdilepinguid ja millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu direktiiv 87/102/EMÜ (ELT 2008, L 133, lk 66, ja muudatused ELT 2009, L 207, lk 14; ELT 2010, L 199, lk 40 ja ELT 2011, L 234, lk 46), artiklist 17 nähtuval ning seda hoolimata sellest, et see direktiiv ei ole põhikohtuasjas *rationae temporis* tingimata kohaldatav. Kuigi see säte nõuab, et tarbijat teavitataks nõude loovutamisest ning et talle jääksid kolmandast isikust nõude omandaja vastu alles tema õigused ja tagatised, ei tulene sellest seevastu kohustust saada tema nõusolek või, veel vähem, et viimasel oleks selle nõude tagasiostuõigus ja/või ostueesõigus.

13 Eelotsusetaotluse esitanud kohtu hinnangul on tsiivilseadustiku artiklis 1535 sätestatud „vaidlusaluse võlanõude“ ostueesõiguse põhjuseks vajadus võidelda spekulatiivsetel eesmärkidel tehtavate loovutustehingutega.

52. Olen selles osas seisukohal, et kuigi eelotsusetaotlustest tuleneb, et eelotsusetaotluse esitanud kohtud näivad selgelt olevat veendunud pigem selles, et nende menetluses käsitletavad lepingutingimused on ebaõiglased, pole nad siiski veel lõplikult otsustanud, kas need lepingutingimused on ebaõiglased eelkõige Tribunal Supremo hilisemast kohtupraktikast tuleneva kriteeriumi kohaselt.

53. Eelotsusetaotluse esitanud kohtute küsimused Tribunal Supremo praktikast tuleneva kriteeriumi kooskõla kohta näivad siiski nende jaoks aktuaalsed. Tegelikult paluvad need kohtud selgitada, kas selline kohtupraktikast tulenev kriteerium on kooskõlas direktiiviga 93/13 ja eriti selle direktiivi artikli 4 lõikega 1 loodud tarbijakaitse süsteemiga, pidades silmas, et seda kriteeriumi kohaldatakse automaatselt, võimaldamata kohtuasja lahendaval kohtul arvestada kõigi konkreetse juhtumi asjaoludega.

54. Mis puutub konkreetselt eelotsusetaotluse esitanud kohtu kahtluste asjakohasusse kohtuasjas C-94/17, siis on see kohus sisuliselt näidanud, et kuigi talle esitatud kassatsioonkaebus puudutab konkreetselt põhikohtuasjas käsitletava ebaõiglase lepingutingimuse tagajärgi, tekivad direktiivi 93/13 sätete tõlgendamist puudutavad kahtlused ka seonduvalt selle tuvastamisega, kas asjaomane lepingutingimus ikka on ebaõiglane. Liiati ei saa välistada, et Hispaania menetlusõiguse kohaselt võib või peab see kohus omal algatusel talle esitatud kassatsioonkaebuse läbivaatamisel uuesti kontrollima, kas tegemist oli ebaõiglase lepingutingimusega, ning konkreetselt seda, milliste kriteeriumide alusel seda hinnata tuleb, pidades silmas, et vastavalt Euroopa Kohtu väljakujunenud kohtupraktikale tuleb küsimust, kas lepingutingimus on ebaõiglane, käsitada avaliku korraga seotud küsimusena¹⁴.

55. Seetõttu on eelotsusetaotlustest tulenevalt ilmne, et küsimused, mis puudutavad Tribunal Supremo praktikast tulenevat kriteeriumi, mille alusel hinnata, kas viivitusintressi määra kindlaksmääramist puudutav lepingutingimus on ebaõiglane ja mille puhul tuleb Euroopa Kohtu väljakujunenud kohtupraktika kohaselt asjakohasust eeldada¹⁵, ei ole vastuvõetamatud.

Sisulised küsimused

56. Sisulises osas on küsimus selles, kas selline Tribunal Supremo praktikast tulenev üheseltmõistetav kriteerium, mille kohaselt on tarbijaga sõlmitud laenulepingus viivitusintressi määra kindlaksmääramist puudutav eraldi kokku leppimata tingimus ebaõiglane, kui see intressimäär on enam kui kahe protsendipunkti võrra suurem selles lepingus sätestatud laenuintressi määrast, on kooskõlas direktiiviga 93/13 ja eriti selle direktiivi artikli 4 lõikega 1 loodud tarbijakaitse süsteemiga, arvestades, et selle kriteeriumi kohaldamine näib olevat automaatne ning see ei võimalda kohtuasja lahendaval kohtul arvesse võtta kõiki konkreetse juhtumi asjaolusid.

57. Enne kui käsitleda küsimust, kas selline kohtupraktika on direktiivist 93/13 tuleneva tõhusa kaitse seisukohast problemaatiline, sooviksin teha mõned esialgsed tähelepanekud, mis puudutavad selle liikmesriigi kohtupraktika kujunemist ning seda, kuidas see mõjutab liikmesriigi kohtuid, kes peavad kas taotluse alusel või omal algatusel otsustama, kas tarbijatega sõlmitud lepingute tingimused on ebaõiglased.

14 Vt selle kohta 30. mai 2013. aasta kohtuotsus *Asbeek Brusse ja de Man Garabito* (C-488/11, EU:C:2013:341, punktid 40, 41 ja 44). Vt ka 26. veebruari 2015. aasta kohtuotsus *Matei* (C-143/13, EU:C:2015:127, punkt 40).

15 Meenutamaks viimaseid seisukohti seoses sarnases kontekstis direktiivi tõlgendamist puudutanud eelotsuse küsimuste asjakohasuse eeldamisega, tuleb viidata eriti 10. septembri 2014. aasta kohtuotsusele *Kušionová* (C-34/13, EU:C:2014:2189, punkt 38 ja seal viidatud kohtupraktika) ning 20. septembri 2017. aasta kohtuotsusele *Andriuciu jt* (C-186/16, EU:C:2017:703, punkt 20).

– *Esialgset tähelepanekud Tribunal Supremo kohtupraktikast tuleneva eeskirja kujunemise ning selle ulatuse kohta*

58. Direktiiviga 93/13 seotud Euroopa Kohtu praktikas on rõhutatud, et tarbijatega sõlmitud lepingutes sisalduvate ebaõiglaste tingimuste, eelkõige viivitusintresside kindlaksmääramist puudutavate tingimuste tuvastamisel ning nende suhtes sanktsioonide rakendamisel on selle direktiiviga antava kaitse seisukohast oluline roll liikmesriigi kohtutel.¹⁶

59. Siiski, nagu hästi teada, ei ole Euroopa Kohtu pädevuses üksikasjalikult – ja lisaks direktiivist 93/13 sõnaselgelt tulenevate üldiste kriteeriumide meenutamisele – määratleda, millist tüüpi lepingutingimused tuleks direktiivi tähenduses ebaõiglaseks tunnistada. Liikmesriigi kohus on parim – kui mitte ainus võimalik – kohus kõiki asjasse puutuvaid asjaolusid arvesse võttes otsustama, millisel juhul tuleb viivitusintressi kindlaksmääramist puudutav lepingutingimus ebaõiglaseks tunnistada põhjusel, et see võib esile kutsuda lepinguosaliste lepingust tulenevate õiguste ja kohustuste olulise tasakaalustamatuse, mis kahjustab tarbijat.¹⁷

60. Lisaks ei saa välistada seda, et liikmesriikide kõrgemate astmete kohtutel on liikmesriigi õiguse tõlgendamise ühtlustamise kohustusest tulenevalt õigus välja töötada teatavad suunised, et aidata alama astme kohtutel hinnata, kas tarbijate jaoks siduvad lepingutingimused on ebaõiglased, kui sellised suunised on kooskõlas Euroopa Kohtu poolt antud suunistega.

61. See näibki olevat eeskätt kolmest kohtuotsusest, mis on tehtud 22. aprillil (täiskogu poolt) ning 7. ja 8. septembril 2015. aastal, tuleneva Tribunal Supremo kohtupraktika eesmärk.

62. Asjakohane on välja tuua, et neis kohtuotsustes Tribunal Supremo poolt sõnastatud eeskiri kajastab otseselt Euroopa Kohtu poolt 14. märtsi 2013. aasta kohtuotsuses Aziz (C-415/11, EU:C:2013:164) välja toodud põhimõtteid. Tribunal Supremo on nimelt viidanud selle kohtuotsuse punktile 74, mille kohaselt:

„[...] tuleb seoses viivitusintressi kindlaksmääramist puudutava tingimusega meenutada, et vastavalt direktiivi [93/13] lisa punkti 1 alapunktile e koostoimes [selle] direktiivi [artikli 3] lõikega 1 ja [artikli 4] lõikega 1 peab eelotsusetaotluse esitanud kohus eelkõige kontrollima [...] kindlaksmääratud viivitusintressi suurust võrreldes seaduses ette nähtud viivitusintressiga, kontrollimaks, kas see on sobiv nimetatud liikmesriigis sellega järgitavate eesmärkide saavutamiseks ning ega see ei ole kõrgem, kui on eesmärgi saavutamiseks vajalik.“

63. Sellega seoses tuleb tähele panna, et põhikohtuasjaga seotud krediidasutused on nii kirjalikult kui kohtuistungil väitnud, et Tribunal Supremo 22. aprilli ning 7. ja 8. septembri 2015. aasta kohtuotsustest ei tulene, et kriteerium, mille kohaselt tuleb ebaõiglaseks tunnistada lepingutingimus, milles määratakse kindlaks laenuintressi määrast enam kui kahe protsendipunkti võrra kõrgem viivitusintressi määr, kohalduks automaatselt ning siduvalt. Nende asutuste hinnangul on selle kriteeriumi eesmärk üksnes aidata liikmesriigi kohut, kellel on siiski vabadus sellest mitte juhinduda, kui konkreetse kohtuasja asjaolud seda õigustavad.

64. See käsitlus ei vasta minu hinnangul sõnastusele, mida kasutab Tribunal Supremo iseäranis Pleno de la Sala de lo Civil'i (tsiviilkolleegiumi üldkogu) poolt 22. aprillil 2015. aastal tehtud kohtuotsuses.

¹⁶ Vt eriti 14. juuni 2012. aasta kohtuotsus Banco Español de Crédito (C-618/10, EU:C:2012:349), 14. märtsi 2013. aasta kohtuotsus Aziz (C-415/11, EU:C:2013:164), ning 21. jaanuari 2015. aasta kohtuotsus Unicaja Banco ja Caixabank (C-482/13, C-484/13, C-485/13 ja C-487/13, EU:C:2015:21).

¹⁷ Vt selle kohta 1. aprilli 2004. aasta kohtuotsus Freiburger Kommunalbauten (C-237/02, EU:C:2004:209, punktid 22 ja 25) ja 16. novembri 2010. aasta kohtumäärus Pohotovost' (C-76/10, EU:C:2010:685, punkt 60). Viitan ka oma ettepanekule liidetud kohtuasjades Unicaja Banco ja Caixabank (C-482/13, C-484/13, C-485/13 ja C-487/13, EU:C:2014:2299, punkt 42).

65. Selles kohtuotsuses leidis Tribunal Supremo kõigepealt, et erinevalt olukorrast, mis on valdav teistes liikmesriikides, ei ole Hispaanias tarbijakrediidilepingute viivitusintressi kindlaksmääramisega seondult seaduses sätestatud ülempiiri, mis paneb hindamise kohustuse Hispaania kohtutele. Selles olukorras pidas asjaomane kohus vajalikuks mitte piirduda üldiste põhimõtete meenutamisega, vaid sõnastada konkreetsem eeskiri, vältimaks seda, et alama astme kohtud lähtuvad viivitusintressi määra kindlaksmääramist puudutava tingimuse ebaõigluse hindamisel erinevatest kriteeriumidest, mis soodustaks meelevaldsust ja õiguskindlusetust. Võttes eeskjuju kriteeriumidest, mille on sõnastanud Euroopa Kohus ning mis on sätestatud Hispaania õiguskorra erinevates valdkondades, leidis Tribunal Supremo, et tarbijatele antud isiklike laenude puhul on viivitusintressi kindlaksmääramise kõige kohasemaks kriteeriumiks tsiviilkohtumenetluse seadustiku artiklis 576 sätestatud kohtu poolt kohaldatava intressimäära suurendamine kahe protsendipunkti võrra. Selline kriteerium võimaldaks tagada, et oma kohustusi rikkuvale tarbijale pannakse üksnes nii suur karistusliku olemusega maksekohustus, mis on proportsionaalne, „hüvitamaks“ võlausaldajale kahju, mille kohtu poolt tuvastatud kohustuse täitmise viivitamine põhjustab.

66. Ka Tribunal Supremo 22. aprilli 2015. aasta kohtuotsuses kasutatud sõnastusest nähtub, et ta on näinud ette ümberlukkamatu eelduse, et lepingutingimus, milles määratakse kindlaks selles laenulepingus sätestatud laenuintressi määrast enam kui kahe protsendipunkti võrra kõrgem viivitusintressi määr, on ebaõiglane.

67. Minu hinnangul on see kohtupraktika Hispaania alama astme kohtutele ilmselgelt siduv selles mõttes, et viimased peavad sestpeale tunnistama ebaõiglaseks kõik sellised lepingutingimused, milles määratakse kindlaks laenuintressi määrast enam kui kahe protsendipunkti võrra kõrgem viivitusintressi määr. Kuigi, nagu Hispaania valitsus vastusena Euroopa Kohtu kirjalikule küsimusele kohtuistungil täpsustas, sellel kohtupraktikal ei ole seaduse jõudu, siis alama astme kohtute otsused, mis ei juhindu Tribunal Supremo korduvatest suunistest – millel on „eeskjuju väärtus“ –, satuvad kassatsioonmenetluses kriitika alla.

68. Seda arvestades ning vastupidi järeldusele, mida võiks pakkuda pealiskaudne hinnang, näib mulle, et sellise kohtupraktika väljatöötamine ei ole käsitatav meetmena, mida liikmesriigi asutused võivad vastavalt direktiivi 93/13 artiklile 8 vastu võtta.

69. Meenutan, et selle sätte kohaselt „[l]iikmesriigid võivad [direktiivi 93/13] reguleerimisalas vastu võtta või säilitada asutamislepingule vastavad rangemad sätted, et tagada tarbijate kaitstuse kõrgem tase“. Vastavalt nimetatud direktiivi artiklile 8a võivad liikmesriigid eelnevalt nimetatud artikli alusel vastu võtta ebaõiglaste tingimuste loetelusid tingimusel, et sellest teavitatakse komisjoni.

70. Lisaks sellele, et seda võimalust käsitletakse liikmesriigi seadusandjale või haldusasutustele jäetud võimalusena, mis ei laiene liikmesriigi kohtutele¹⁸, näib mulle, et käesoleval juhul ei ole kõne all mitte direktiiviga 93/13 tagatud tarbijate kaitstuse taseme tõstmisele suunatud liikmesriigi „musta tingimuse“ eeskirja väljatöötamine, vaid kõrgeima kohtu kohtupraktika, mille eesmärk on viivitusintressimäärade kindlaksmääramist puudutavate sätete puudumisel anda liikmesriigi kohtutele täpsed juhised, määramaks ära, millistel juhtudel tuleb viivitusintressi määra kindlaksmääramist puudutav lepingutingimus tingimata ebaõiglaseks tunnistada.

71. Nagu ka kohtuistungil kinnitati, ei saa seda kohtupraktikat, kuigi see täiendab siseriiklikku õigust ning on Hispaania kohtutele seega siduv¹⁹, käsitada meetmena, mida liikmesriigid võivad direktiivi 93/13 artikli 8 alusel võtta.

18 Vt selle kohta kohtujurist Saugmandsgaard Øe ettepanek kohtuasjas Biuro podróży Partner (C-119/15, EU:C:2016:387, punktid 53–57) ning kohtujurist Mengozzi ettepanek liidetud kohtuasjades Gutiérrez Naranjo jt (C-154/15, C-307/15 ja C-308/15, EU:C:2016:552, joonealune märkus 18). Toon ka välja, et direktiivi 2011/83 põhjenduses 63 viidatakse „konkreetsete siseriiklike sätete vastuvõtmisele“.

19 Tsiviilseadustiku artikli 1 lõike 6 kohaselt täiendab kohtupraktika õiguskorda seaduse, tavade ja õiguse üldpõhimõtete tõlgendamist ja kohaldamist puudutavate Tribunal Supremo kohtupraktikas väljakujunenud põhimõtete kaudu. Banco de Sabadell märkis kohtuistungil, ilma et talle oleks vastu vaieldud, et Hispaania kohtud kohaldavad Tribunal Supremo praktikast tulenevat reeglit automaatselt.

72. Siiski, nagu ma kavatsen alljärgnevalt selgitada, ei ole see kohtupraktika, kuigi see on siduv, direktiivi 93/13 eesmärgiks oleva tarbijate kaitse seisukohast problemaatiline.

– *Küsimus, kas Tribunal Supremo kohtupraktika on direktiiviga 93/13 antud kaitse seisukohast problemaatiline*

73. Euroopa Kohtu praktikast tuleneb, et direktiiviga 93/13 on vastuolus luua lepingutingimuse ebaõiglaseks tunnistamise kriteerium, kui siseriiklik kohus, kus on vaidlustatud selline tingimus, mis sellele kriteeriumile ei vasta, ei saa hinnata, kas see tingimus võib olla ebaõiglane ning vajaduse korral see kohaldamata jätta²⁰.

74. Seevastu ei saa minu hinnangul sellest kohtupraktikast järeldada, et selle direktiiviga oleks vastuolus ka see, kui liikmesriigi kohtud kohaldavad sellist kriteeriumi nii, et iga sellele vastav lepingutingimus tuleks automaatselt tunnistada ebaõiglaseks, sõltumata konkreetse juhtumi asjaoludest. Kokkuvõttes on direktiivi 93/13 tõhususe seisukohast määrav see, et ei piirataks kohtu õigust tunnistada vaidluse esemeks olev lepingutingimus ebaõiglaseks.

75. Viivitusintressi ja laenuintressi kindlaksmääramist puudutavate lepingutingimuste hindamise seisukohast on oluline, et sellise kriteeriumi loomine ei võta liikmesriigi kohtutelt võimalust tunnistada ebaõiglaseks lepingutingimus, milles määratakse kindlaks kokkulepitud laenuintressi määrast vähem kui kahe protsendipunkti võrra kõrgem viivitusintressi määr, kui konkreetse juhtumi erilised asjaolud seda nõuavad. Samamoodi ei tohi liikmesriigi kohtul takistada hindamast seda, kas ebaõiglane on tarbijaga sõlmitud lepingus laenuintressi määrade kindlaksmääramist puudutav tingimus, kui see ei ole poolte vahel eraldi kokku lepitud.²¹

76. Käesoleval juhul on kõik pooled nõustunud sellega, et Hispaania kohtud võivad lepingu sõlmimisega seotud asjaolude valguses ebaõiglaseks tunnistada tingimuse, milles määratakse kindlaks laenuintressi määrast vähem kui kahe protsendipunkti võrra kõrgem viivitusintressi määr. Lisaks olen arvamusel, et Tribunal Supremo kohtupraktika ei takista konkreetset kohtuasja läbi vaataval kohtul hinnata, kas tarbijaga sõlmitud lepingus kindlaksmääratud laenuintressi määr on ebaõiglane, kui lepingu sõlmimisel pole seda eraldi kokku lepitud.

77. Meenutan muidugi, et mingisugust kuldreeglit, mille järgi abstraktselt hinnata, kas viivitusintressi määr kindlaksmääramist puudutav lepingutingimus on ebaõiglane, pole olemas.²² Teisisõnu pole olemas vääramatuid kriteeriume, mille alusel saaks konkreetse juhtumi asjaolusid hindamata järeldada, et teatav asjaomane tingimus on ebaõiglane.

78. Tuleb siiski möönda, et eeldus, kuigi ümberlükatav, mille kohaselt teatavat taset ületava viivitusintressi määr kindlaksmääramist puudutavad lepingutingimused on ebaõiglased, on kooskõlas direktiivi 93/13 eesmärgiga, milleks on, ma meenutan, vältida lepinguosaliste lepingust tulenevate õiguste ja kohustuste tasakaalustamatust (vt kõnealuse direktiivi artikli 3 lõiget 1), mis *kahjustab tarbijat*, ning kokkuvõttes tarbijate kaitse. Asjaolu, et liikmesriigi kohus peab ebaõiglaseks tunnistama teatavast piirist suurema viivitusintressi määr kindlaksmääramist puudutava lepingutingimuse, ei ole nende eesmärkide seisukohast problemaatiline, isegi kui see võib seda abstraktselt taotletava lepingust tulenevate õiguste ja kohustuste tasakaalu seisukohast olla.

20 Vt selle kohta 21. jaanuari 2015. aasta kohtuotsus Unicaja Banco ja Caixabank (C-482/13, C-484/13, C-485/13 ja C-487/13, EU:C:2015:21, punkt 40).

21 Vt selle kohta 14. märtsi 2013. aasta kohtuotsus Aziz (C-415/11, EU:C:2013:164, punkt 74).

22 Vt minu ettepanek liidetud kohtuasjades Unicaja Banco ja Caixabank (C-482/13, C-484/13, C-485/13 ja C-487/13, EU:C:2014:2299, punkt 42).

79. Selles kontekstis tuleb meenutada, et selleks, et teada saada, kas lepingutingimus kutsub esile lepingupoolte lepingust tulenevate õiguste ja kohustuste „olulise tasakaalustamatuse“, mis kahjustab tarbijat, võib iseäranis olla asjakohane arvesse võtta pooltevahelise vastava kokkuleppe puudumisel kohaldamisele kuuluvaid siseriiklikke õigusnorme. Sellise võrdleva analüüsi abil saab siseriiklik kohus hinnata, kas ning – vajaduse korral – millises ulatuses seab lepingu tarbija ebasoodsamasse õiguslikku olukorda võrreldes sellega, mis on ette nähtud kehtivas siseriiklikus õiguses²³.

80. Käesoleval juhul ei tulene kriteerium, mille kohaselt ei või viivitusintressi määr olla enam kui kahe protsendipunkti võrra kõrgem aastasest laenuintressi määrast, otseselt Hispaania õigusaktidest, vaid lähtub neist kaudselt. Nagu ka Tribunal Supremo kohtuasjas C-94/17 esitatud eelotsusetaotluses täpsustas, on selle kohtu poolt ette nähtud kriteerium, mis puudutab viivitusintressi määra kindlaksmääramist, inspireeritud sellest, mida peetakse mõistlikuks teistes õigusvaldkondades kohaldatavate siseriiklike sätete kohaselt.

81. Kõiki neid kaalutlusi arvesse võttes teen Euroopa Kohtule ettepaneku vastata kohtuasja C-96/16 teise küsimuse punktile a ning kohtuasja C-94/17 esimesele küsimusele, et direktiiviga 93/13 ei ole vastuolus liikmesriigi kohtupraktika, mille kohaselt on ebaõiglane selline lepingutingimus, milles määratakse kindlaks kokkulepitud aastasest laenuintressi määrast enam kui kahe protsendipunkti võrra kõrgem viivitusintressi määr, kui see kohtupraktika ei piira liikmesriigi kohtu võimalusi hinnata sõltumatult ja kõiki konkreetse juhtumi asjaolusid arvestades, kas teatav lepingutingimus, mille kohta tal tuleb otsus teha, vastab sellele kriteeriumil.

Kohtuasja C-96/16 teise küsimuse punkt b ning kohtuasja C-94/17 teine ja kolmas küsimus

82. Teise küsimuse punktiga b kohtuasjas C-96/16 ning teise ja kolmanda küsimusega kohtuasjas C-94/17 paluvad eelotsusetaotluse esitanud kohtud selgitada, kas direktiiviga 93/13 on vastuolus Tribunal Supremo kohtupraktikas esitatud lahendus, mille kohaselt on viivitusintressi määra kindlaksmääramist puudutava laenulepingu tingimuse ebaõiglaseks tunnistamise tagajärjeks viimati nimetatud intresside kustutamine selliselt, et jätkuvalt arvestatakse vaid laenuintressi. Jaatava vastuse korral küsib Tribunal Supremo kohtuasjas C-94/17, milline peaks see tagajärg olema, iseäranis kas see peaks seisnema lisaks viivitusintresside tühistamisele ka selles lepingus ette nähtud laenuintresside tühistamises või hoopis seaduses sätestatud intressimääraga viivitusintressi arvestamises.

83. Direktiivi 93/13 artikli 6 lõike 1 kohaselt ei ole tarbijale siduvad ebaõiglased tingimused lepingus, mille ettevõtja on oma siseriiklike õigusaktide alusel tarbijaga sõlminud, ning leping on samadel tingimustel lepinguosalistele jätkuvalt siduv juhul, kui see saab edasi kehtida ilma ebaõiglase tingimusteta.

84. Nagu Euroopa Kohus on otsustanud, peavad siseriiklikud kohtud jätma ebaõiglase lepingutingimuse kohaldamata selleks, et sellel ei oleks tarbijale siduvat toimet, ilma, et neil oleks õigust muuta selle tingimuse sisu. See leping peab niisiis põhimõtteliselt kehtima jääma ilma ühegi muudatuseta, välja arvatud see, mis tuleneb ebaõiglase tingimuste kõrvaldamisest, kui siseriiklike õigusnormide kohaselt on lepingu selline püsijäämine õiguslikult võimalik.²⁴

23 Vt 26. jaanuari 2017. aasta kohtuotsus Banco Primus (C-421/14, EU:C:2017:60, punkt 59).

24 21. jaanuari 2015. aasta kohtuotsus Unicaja Banco ja Caixabank (C-482/13, C-484/13, C-485/13 ja C-487/13, EU:C:2015:21, punkt 28 ja seal viidatud kohtupraktika), ning 26. jaanuari 2017. aasta kohtuotsus Banco Primus (C-421/14, EU:C:2017:60, punkt 71).

85. Tõsi, Euroopa Kohus on tunnustanud ka siseriikliku kohtu õigust asendada ebaõiglane tingimus siseriikliku õiguse dispositiivse normiga. See õigus on aga selgelt piiratud nende olukordadega, kus ebaõiglase tingimuse tühisuse tuvastamine kohustaks kohut lepingut tervikuna tühistama, tuues tarbija suhtes kaasa kahjulikke tagajärgi. Sellest vaatenurgast, nagu Euroopa Kohus sisuliselt välja tõi, ei saa laenulepingu viivitusintressi määra kindlaksmääramist puudutava tingimuse tühistamisel põhimõtteliselt selliseid tagajärgi olla, sest laenuandja poolt nõutav summa jääb, juhul kui seda intressimäära mitte kohaldada, igal juhul väiksemaks.²⁵

86. Seda kohtupraktikat arvestades tuleb asuda seisukohale, et direktiiviga 93/13 ei ole vastuolus Tribunal Supremo ülalnimetatud kohtupraktikas välja toodud lahendus, kuivõrd see lahendus nõuab, et liikmesriigi kohus, kes on viivitusintressi määra kindlaksmääramist puudutava lepingutingimuse ebaõiglaseks tunnistanud, jätab esiteks selle lepingutingimuse lihtsalt kohaldamata, jättes siiski kehtima selle lepingu ülejäänud tingimused, iseäranis need, mis puudutavad laenuintressi määra, ning teiseks ei asenda ebaõiglast tingimust siseriikliku õiguse dispositiivse normiga, eelkõige mitte normiga, milles kehtestatakse lepingus pooltevahelise kokkuleppe puudumise korral kohaldamisele kuuluv seadusest tulenev viivitusintressi määr.

87. Kui liikmesriigi kohus leiab, et viivitusintressi määra kindlaksmääramist puudutav tingimus on ebaõiglane, jätab ta selle kohaldamata, ent ei või tarbijalt nõutavaid viiviseid vähendada. Mis puudutab ülejäänud lepingutingimusi (sealhulgas neid, mis puudutavad laenuintressi), siis need jäävad kehtima ning avaldavad sellist mõju nagu nad muidu peaksid avaldama.

88. Seevastu laenuintressi määra kindlaksmääramist puudutavalt tingimuselt õigusmõju võtmine ka siis, kui seda tingimust ei ole ebaõiglaseks tunnistanud, läheks direktiiviga 93/13 tagatud tõhusa kaitsega seotud tagajärgedest oluliselt kaugemale.

89. See on nõnda seda enam, et laenulepingu puhul tuleb laenuintressi määra kindlaksmääramist puudutavaid tingimusi selgelt eristada nendest, mis puudutavad viivitusintressi määra kindlaksmääramist. Kui laenuintress on tasu, mida laenuandja saab raha välja andmise eest kuni selle tagasi maksmiseni, siis viivitusintresside eesmärk on karistada võlgnikku selle eest, et ta ei täida oma kohustust maksta laen lepingus ettenähtud tähtaegadel tagasi. Laenuintressi määra puudutavad tingimused on niisiis laenulepingu tuumaks ning seonduvad selle lepingu eesmärgiga, mis väljub põhimõtteliselt direktiivi 93/13 raames teostatava kohtuliku kontrolli piiridest.²⁶

90. See järeldus peab minu hinnangul paika sõltumata sellest, kuidas on intressimäärade kindlaksmääramist puudutavad lepingutingimused sõnastatud. Sõltumata sellest, kas viivitusintressi määra kindlaksmääramist puudutav tingimus on eraldi tingimusest, mis puudutab laenuintressi määra või on need kaks tingimust omavahel seotud, ei või tõdemus, et viivitusintressi määra kindlaksmääramist puudutav tingimus on ebaõiglane, mõjutada laenuintressi kohaldamist. Juhul kui viivitusintressi määr seisneb laenuintressi määra suurendamises, on tühine üksnes see määra suurendamine. Siin pole mingil juhul tegu lepingu „kohandamisega“, mis on kohtupraktika kohaselt keelatud, vaid lihtsalt ühe ebaõiglaseks tunnistanud tingimuse kohaldamata jätmisega.

91. Neid kaalutlusi arvesse võttes teen ettepaneku vastata kohtuasja C-96/16 teise küsimuse punktile b ning kohtuasja C-94/17 teisele küsimusele, et direktiivi 93/13 artikli 6 lõikega 1 ja artikli 7 lõikega 1 ei ole vastuolus see, et juhul, kui eelkäsitatud kohtupraktika kohaselt on tunnistanud ebaõiglaseks laenulepingu tingimus, milles määratakse kindlaks laenuintressi määrast enam kui kahe protsendipunkti võrra kõrgem viivitusintressi määr, jätkatakse laenuintressi määra kindlaksmääramist puudutava tingimuse kohaldamist kuni võla täieliku tasumiseni.

25 Vt selle kohta 21. jaanuari 2015. aasta kohtuotsus Unicaja Banco ja Caixabank (C-482/13, C-484/13, C-485/13 ja C-487/13, EU:C:2015:21, punktid 28–34).

26 Vt selle kohta minu ettepanek kohtuasjas Kásler ja Káslerné Rábai (C-26/13, EU:C:2014:85, punktid 56–58). See kohaldub sõltumata sellest, kas liikmesriigi kohtul on võimalik kontrollida selgelt ja arusaadavalt sõnastamata lepingutingimusi.

92. Seda vastust silmas pidades ei ole kohtuasja C-94/17 kolmandale küsimusele vaja vastata.

Ettepanek

93. Eeltoodud kaalutlusi silmas pidades teen Euroopa Kohtule ettepaneku vastata järgmiselt eelotsuse küsimustele, mille on esitanud:

I. Kohtuasjas C-96/16 Juzgado de Primera Instancia n° 38 de Barcelona (Barcelona esimese astme kohus nr 38, Hispaania):

1. Nõukogu 5. aprilli 1993. aasta direktiiviga 93/13 ebaõiglaste tingimuste kohta tarbijalepingutes ei ole vastuolus ettevõtja äritava, mis seisneb käesoleval juhul kirjeldatuga sarnaste nõuete loovutamises või ostmises, andmata võlgnikule võimalust võlga kustutada, tasudes omandajale nõude loovutamise eest tasutud summa, intressid, kulud ja menetluskulud.
2. Direktiivi 93/13 artikli 6 lõikega 1 ja artikli 7 lõikega 1 ei ole vastuolus liikmesriigi kohtupraktika, millest tuleneva ühese kriteeriumi kohaselt on ebaõiglane selline tarbijatega sõlmitud laenulepingutes sisalduv eraldi kokku leppimata tingimus, milles määratakse kindlaks kokkulepitud laenuintressi määrast enam kui kahe protsendipunkti võrra kõrgem viivitusintressi määr, kui see kohtupraktika:
 - ei piira liikmesriigi kohtu õigust otsustada, kas ettevõtja ning tarbija vahel sõlmitud laenulepingu tingimused vastavad ebaõiglaste tingimuste kriteeriumile ning
 - ei takista kohtul sellise tingimuse kohaldamata jätmist, kui ta leiab, et see on kõnealuse direktiivi artikli 3 lõike 1 tähenduses „ebaõiglane“.
3. Direktiivi 93/13 artikli 6 lõikega 1 ja artikli 7 lõikega 1 ei ole vastuolus see, et juhul, kui eelkäsitatud kohtupraktika kohaselt on tunnistatud ebaõiglaseks laenulepingu tingimus, milles määratakse kindlaks kokkulepitud laenuintressi määrast enam kui kahe protsendipunkti võrra kõrgem viivitusintressi määr, jätkatakse laenuintressimäära kindlaksmääramist puudutava tingimuse kohaldamist kuni võla täieliku tasumiseni.

II. Kohtuasjas C-94/17 Tribunal Supremo:

1. Direktiivi 93/13 artikli 6 lõikega 1 ja artikli 7 lõikega 1 ei ole vastuolus liikmesriigi kohtupraktika, millest tuleneva ühese kriteeriumi kohaselt on ebaõiglane selline tarbijatega sõlmitud laenulepingutes sisalduv eraldi kokku leppimata tingimus, milles määratakse kindlaks kokkulepitud laenuintressi määrast enam kui kahe protsendipunkti võrra kõrgem viivitusintressi määr, kui see kohtupraktika:
 - ei piira liikmesriigi kohtu õigust otsustada, kas ettevõtja ning tarbija vahel sõlmitud laenulepingu tingimused vastavad ebaõiglaste tingimuste kriteeriumile ning
 - ei takista kohtul sellise tingimuse kohaldamata jätmist, kui ta leiab, et see on ebaõiglane kõnealuse direktiivi artikli 3 lõike 1 tähenduses.
2. Direktiivi 93/13 artikli 6 lõikega 1 ja artikli 7 lõikega 1 ei ole vastuolus, et juhul, kui eelkäsitatud kohtupraktika kohaselt on ebaõiglaseks tunnistatud laenulepingu tingimus, milles määratakse kindlaks kokkulepitud laenuintressi määrast enam kui kahe protsendipunkti võrra kõrgem viivitusintressi määr, jätkatakse laenuintressimäära kindlaksmääramist puudutava tingimuse kohaldamist kuni võla täieliku tasumiseni.

3. Kolmandale küsimusele ei ole vaja vastata.